

De Heraut

door de

Gereformeerde Kerken in Nederland.

Het nadrukken van den inhoud van dit blad is verboden overeenkomstig de Wet op het Auteursrecht.

Zondag 24 October 1915. N°. 1970.

Dit blad wordt geregeld des Vrijdags aan de geabonneerden verzonden. Bijdragen van medewerkers, ingezonden stukken en alles wat verder den inhoud van dit blad betreft, te adresseren aan de REDACTIE. Abonnementen en Advertentieën aan de ADMINISTRATIE. Bureau: Warmoesstraat 88, te Amsterdam. Inzendingen, die later dan Donderdag 's namiddags te 12 uur worden ontvangen, kunnen voor het nummer van die week niet meer in aanmerking komen.

Abonnementsprijs: franco aan huis, per drie maanden f 1.20, voor België per jaar f 3.30 bij vooruitbetaling, voor het verdere Buitenland en Ned.-Indië per jaar f 9 bij vooruitbetaling. Afzonderlijke nummers f —.10. Abonnementen worden aangenomen door het Bureau te Amsterdam, Boekhandelaren, Postdirecteuren enz. Advertentieën: van 1 tot 6 regels f 1.20, voor elke regel meer f —.20. Aanvragen en vermelding van liefdegaven f —.12 per regel.

Van de Voleinding.

CLXXXIII.

ZESDE REEKS.

VI.

Want het scheepel, als met opgestoken hoofde, verwacht de openbaring der kinderen Gods. Romeinen 8 : 19.

Is alzoo uitgesloten elke voorstelling, alsof de Christelijke Cultuur, zonder straks intredende Parousie, ons in den staat der heerlijkheid zou kunnen overleiden, even beslist moet alle voorstelling afgewezen, alsof de Parousie niet zou kunnen intreden voordat de natuurlijke ontwikkeling van dit aardsche bestaan voltooid ware. Men weet, wat zij, die tot dit gevoelen neigen, daaronder verstaan. Ze wijzen er terecht op, dat na den Zondvloed, onder de heerschappij der Gemeene gratie, alle menscheijk leven een gestadige ontwikkeling heeft doorgemaakt, die alle eeuwen door aanhield, en zeer zeker vooral in de vorige eeuw, en zelfs nu reeds weer in deze eeuw, natuurkrachten en natuurgaven heeft doen uitkomen, die onze menscheijk saamleving almeer op steeds hooger standpunt hebben geplaatst. In dit alles, zoo merken ze dan op, komen krachten en werkingen van den Heere onzen God uit, die immers van dezen raadselachtigen vooruitgang in ons natuurleven en in ons menscheijk leven alleen de Oorsprong en de Verwekker is. Hierin openbaarde zich een nog steeds zich voortzettend proces van het al meer doen uitkomen van den schat, dien de Heere in de Schepping om ons heen, en vooral in de schepping van den mensch, had verborgen en vastgelegd. Dit proces, zoo gaat men dan voort, is nog lang niet voleind. Vooral de groote ontdekkingen van de 19e eeuw leveren hiervoor bewijs. Daar er nu alle oorzaak is om aan te nemen, dat dit proces tot verheerlijking van de Almacht en Wijsheid van den Schepper tot den einde toe zal doorgaan, kan er, zoo houdt men dan staande, geen sprake zijn van een intreding der Voleinding en van een ingrijpen van Gods oordeelende Almacht, zoolang dit proces nog niet ten einde toe is afgevolpen. Aangenomen dus al, zoo pleegt men dan te betuigen, dat er tenslotte een gewelddadige afbreking van den thans bestaanden toestand te wachten is, zoo moet 't toch voor ons blijven vaststaan, dat deze afbreking van de thans bestaande orde van zaken nog in lang niet komen kan, daar blijkbaar de menscheijk ontwikkeling in 't sociale leven, in de wetenschap en in de Cultuur nog steeds, als met reuzenschreden, vooruitgaat. — Wie nu op dit standpunt zich plaatst, ontken wel niet, dat eens tenslotte een onderbovenkeering van al het bestaande door de Wederkomst van den Christus zal intreden, maar op grond van de machtige Cultuur, die zich nog steeds rijker ontwikkelt, kan men niet toegeven, dat de Parousie den gelukkigen gang van deze Cultuur zou komen afbreken. Ze stellen daarom den dag van Jezus Wederkomst bij voorkeur verre. Zij zelven althans zullen deze ontzettende ingrijping van Gods Almacht, zoo zeggen ze, wel niet beleven, en waarom dan de gemoederen verontnust met voorstellingen, die althans de waarschijnlijkheid tegen zich hebben?

Nu is ongetwijfeld in de vroegere kerkeijk voorstelling op deze zaak lang niet genoegzaam geleet. Men bezag daar de Parousie te zeer uit eenzijdig geestelijk standpunt. Hoofdvraag bleef daarom langen tijd de uitbreiding van de Kerk van Christus tot alle volken en natien, en op hetgeen voor het gewone menscheijk leven in staat en maatschappij, op technisch en artistiek gebied nog te wachten stond, vestigde zich de hoog gespannen aandacht niet. Hier tegen nu is van Calvinistische zijde steeds gewaarschuwd. Calvijn heeft, veel meer dan Luther, juist door zijn belijden van de Gemeene gratie, de aandacht der geloovigen ook op het maatschappelijk en politiek leven gericht, en men weet hoe er juist bij de jongste herdenking van zijn geboorte, van meer dan één kant op gewezen is, wat Calvijn, door deze leer, ook voor het economische leven des volkes ten goede had voorbereid. Juist de Calvinistische volken waren het dan ook, die nijverheid, handel en scheepvaart tot bloei brachten. Denk slechts aan ons Nederland, aan Engeland en aan de Amerikaansche Unie. Ook is onzerzijds steeds aandacht gevraagd voor het feit, dat, blijkens de Heilige Schrift, de Heere onzen God volstrekt niet enkel in het heilige en geestelijke, maar wel ter dege ook in het zichtbare en grijpbare zijn naam verheerlijkt. Onze Schepping gaf ons ziel en lichaam.

De wonderen komen naast de profetie Gods majesteit ook in het zichtbare verheerlijken. De Opstanding des vleeschelijken houdt naast de opstanding van het verstoorden geestelijke leven stand. Niet enkel de Cherubijnen en Serafinen, maar ook het ruime hemelrond geeft Gode eer. En wanneer we naast elkander nemen, enerzijds de geestelijke krachten en werkingen, en anderzijds de natuurkrachten en natuurwetten, dan is het klaar voor wie niet willess het oog sluit, dat ook de Cultuur, gelijk deze de natuur en de samenleving schitterend doen uitkomen, een openbaring van Gods majesteit moet zijn. Er ligt dan ook niets overdrevens in, zoo men zich in volen ernst de vraag stelt, of het proces van de openbaring van Gods kracht in natuur en Cultuur wel reeds volcind is, en in elk geval de Parousie niet toeven moet en zal, tot tijd en wijle dit proces tot verheerlijking van Gods scheppende Almacht geheel zal zijn afgevolpen. Dat we hiermede intusschen niet kunnen medegaan, is 't noodzakelijk gevolg van de stellige openbaring der Schrift, dat de Parousie op alleszins verrassende wijze, plotseling, te midden van de volle historie, zal intreden, en niet als vanzelf eerst dagen zal nadat de historie van ons wereldsche en aardsche leven haar einde zou hebben bereikt. Al wat met name de Christus zelf over zijn Parousie ons betuigt heeft, draagt dit kenmerk van het verrassende en plotseling intredende zelfs zoo sterk, dat niet weinigen oordeelen, dat, neemt men Jezus' voorzeggingen naar de letter, de Parousie reeds voorlang, eigenlijk reeds tijdens het leven der eerste Christenen, had moeten intreden.

Reeds in het vaak zoo vroeg wegsterven van alleszins talentvolle personen ziet men, dat althans in deze onzondige wereld de regel allerminst doorgaat, dien men hier stellen wil. Die regel zou toch deze zijn, dat God de Heere door den dood dien Hij inzendt, nimmer een proces verstoort en te niet doet, dat nog niet ten volle afloep. Aangenomen ook al, dat dit in een onzondige wereld alzoo zou zijn toegegaan, is het niet alzoo in de wereld, die gelijk de onze, den vloek draagt. Duizenden en duizend maal tienduizenden personen worden bijna niet anders geboren dan om in de wieg te sterven, of reeds te scheiden uit dit leven nog eer ze in de wieg waren nedergelegd. Zal men nu beweren, dat onder deze miljoenen kinderliken geen enkel talent school, dat ware het uitgekomen en opgebloeid, ten zegen voor heel de omgeving zou geweest zijn? Onze vaderen hebben in 't stuk der Uitverkiezing zelf aangenomen, dat onder de zoo vroeg wegstervende kinderen zeer wel geroepen ten eeuwigen leven mogen ondersteld worden. Doch sterker zelfs komt dit sterven, zonder het in den geest verborgen talent te hebben doen uitkomen, bij jonge mannen en jonge dochters uit, die reeds tot niet zoo geringe ontwikkeling waren gekomen, ja, bij wie de sluimerende talenten reeds wakker waren geroepen, en die toch, eer hun talent de rijke vrucht droeg, naar het graf werden uitgedragen. Een feit, dat zelfs nog sterker uitkomt bij mannen van talent en kunstzin, die reeds een naam begonnen te verwerven, en reeds hun kring verrukt en verbaasd hadden, en die toch, eer hun levenstaak ook maar van verre voltooid was, uit dit leven werden afgeroepen. In dit alles toch heeft men het meest afdoende bewijs voor zich, dat in deze onzondige wereld zeer wel een proces kan inzetten, en dat het toch verstoord wordt, eer het ook maar van verre volcind is. Zelfs dient hier op geheele volken te worden gewezen, die in de historie een wonderen opgang maakten, en die toch hun nationalen levensdraad zagen afsnijden, eer het proces van Cultuur, dat in hen begonnen was, ook maar van verre voltooid. Dit kan stellig van de oorspronkelijke bewoners van Amerika gezegd worden, en zij 't ook op andere wijzen, toch ook van Babylon en van het oude Egypte. Onjuist is alzoo reeds op zichzelf de bewering, alsof een eenmaal ingezet proces, naar de ordinantie Gods, nimmer gestuit zou kunnen worden door dood of ondergang, alvorens het zijn voltooiing bereikt had. Ook van de tegenwoordig zoo machtig opbloeiende Cultuur kan daarom volstrekt niet worden staande gehouden, dat eerst na haar voltooiing de Parousie van den Christus zou kunnen intreden. Veel eer staat vast, dat de Parousie, als ze komt, het proces van de thans heerscheide cultuur afbreken, en te niet zal doen.

Opmerkelijk is in dit opzicht wat de apostel in den brief aan de Romeinen (zie hoofdstuk VIII : 19 v.v.) omtrent 'het scheepel' profeteert. Hij betuigt ons daar,

dat 'het scheepel als met opgestoken hoofde verwacht de Openbaring van de kinderen Gods'. Het woord 'scheepel' beteekent hier, gelijk men weet, al datgene wat saam de gansche Schepping Gods uitmaakt, except algen de mensch. Scheepel doelt hier alzoo op de stoffelijke wereld, met inbegrip van de starrenwereld, op de plantenwereld en op de dierenwereld. Dit alles nu maakt saam uit 'het scheepel', d.i. het door God geschapene. Dit geschapene heelt bestaat niet uit brokstukken, die elk apart bestaan, maar al die scheepelen vormen een geheel, staan saam in een verband, en de pols van alle leven in dit geschapene klopt in 'menschen ziel. Zoolals het den mensch vergaat, zoo vergaat 't daarom ook al 't geschapene. In de oorspronkelijke schepping de mensch rein, en rein de natuur die op deze aarde hem omgaf, maar door den val van den mensch het leven gestoord, ten tegelijk hiermede in al het geschapene hier op aarde een kiem van verstering aangebracht, die de heerlijkheid dempte. Nu zegt de apostel ons, dat ook de Schepping buiten den mensch hiervan gevoel heeft, en dit gewaar wordt, zoodat een hijgt en zucht naar verlossing, en zelfs wel, omdat de verlossing alleen in den mensch beginnen kan. Zoo zucht en verlangt ze, en als met opgestoken hoofde wacht ze het moment, waarop de heerlijkheid van den mensch en van het kindschap Gods zal openbaar worden, omdat alsdan eerst ook 'het scheepel', d.i. het geschapene buiten den mensch, de verlossing kan inwachten. Zóó toch staat het er. 'Het scheepel, d.i. al het geschapene, is der ijdelheid onderworpen niet gewillig, maar om diens wil, die het der ijdelheid onderworpen heeft, op hoop dat ook het geschapene zelf vrijgemaakt worden van de dienstbaarheid der verderfenis tot de vrijheid en de heerlijkheid der kinderen Gods. Want, zoo besluit de apostel dan in vs. 22, wij, d.i. wij, apostelen, weten, dat het gansche scheepel, d.i. al 't geschapene, tezamen zucht, en tezamen als in barensnood is, tot nu toe. Hier wordt alzoo duidelijk uitgesproken, dat de natuur om ons heen, met al wat haar verzijkt, volstrekt er niet op aangelegd is, om door het ongestoord proces van eigen ontwikkeling tot bloeistaat te geraken, maar dat veel eer 't lot van al 't geschapene aan het lot van den mensch hangt, zoodat de schepping om ons heen, wel verre van 'te zuchten en te verlangen naar een ongestoord doorgaan van haar bestaansproces, veel eer hunkert naar een finale afbreking hiervan, om straks door de Parousie, in hooger gelukstaat over te gaan. Het dorsten en verlangen naar de nieuwe aarde onder den nieuwen hemel.

Toch is de mystieke verwachting, die van meetaf veelal vlak tegen dit hier door ons gevaakte bedoelen overstoort, niet minder aan bedenking onderhevig. Reeds onder de eerste Christenen toch vroeg men zich niet zelden af, waarom de Parousie nog toefde. De Verzoening was volbracht, de Christus was uit den dood in het leven opgestaan. Hij was nu opgevaren ten hemel, en was gezeten aan de rechterhand des Vaders. Waartoe dan nog uitstel? Waarom kon niet nog bij het toen levende geslacht de verheerlijkte Heiland terugkeeren, en de Voleinding aanstonds doen ingaan? De eerste Christenen, onder voorlichting van de apostelen, hadden het woord van Jezus ontvangen, dat niemand, ook niet de Zoon, wist, wanneer de Parousie te wachten stond. De tijdsbepaling ten deze had de Vader in zijn eigen macht gesteld. Vandaar twee mogelijkheden, de éne dat de Parousie aanstonds intrad, de andere, dat ze nog een reeks van eeuwen toeven zou. En nu was dit het eigenaardige, dat dit gedling met zijn twee mogelijkheden in den apostolischen tijd niet als een onverschillige vraag beschouwd werd, maar dat er zoo van de zijde van den Christus als van de zijde zijner apostelen steeds op werd aangedrongen, om wat komen zou in zijn gedachten niet uit te stellen. In Matth. 24 : 34 is er zelfs sprake van, dat het toen levende geslacht nog getuige zou zijn. De apostel Paulus gaf toe aan de verwachting, dat ook hem nog het voorrecht te belevan kon vallen, het te beleven. En in de Openbaring van Johannes staat sterker nog het: 'Ik kom haastiglijk', zoo telkens en zoo sterk op den voorgrond, dat er bijna geen uitstel van eeuwen tusschen in is te schuiven. Van de wereld hadden de belijders van den Christus niets meer te verwachten. Veel eer zou die wereld hun niets anders dan smaad en hinder aandoen. Waartoe zou het dan dienen, dat de Parousie nog zoo lang werd uitgesteld? Ze kon immers aanstonds intre-

den. Dan nam lijden en vervolging een einde, en zou aan den jammer van dit aardsche leven, voor altoos en op eenmaal een einde zijn gemaakt. Jezus was immers gereed om te komen, waarom kwam hij dan niet? En zoo zuchtte 't al, onder veel leed en droefenis, steeds opnieuw in heilig verlangen.

Deze zielsdrang nu mocht niet onderdrukt. We wzen er reeds op, hoe zelfs in het Onze Vader dit steeds zinnen en doelen op het Koninkrijk dat wordt ingewacht, voortstaat en de tweede bede vormt. Al is 't toch, dat het Koninkrijk, gelijk Jezus het uitsprak, binnen in de geloovigen 'is, toch is dit slechts het voorloopige en roept 't al juist in ons binnenste naar de heerlijkheid van wat 't Koninkrijk eens in zijn glorie zijn zal.

Ongezoond wordt dan ook de geestelijke toestand in de Kerk van Christus, zoo de geloovigen zich te zeer overgeven aan de gedachte, dat nu ja die Parousie wel op haar tijd komen zal, maar dat we ons zelf met onze kinderen niet behoeven in te beelden, alsof het zoo na ophanden ware. Dit toch loopt er op uit dat men eindigt met alle verlangen naar de Parousie in zijn zielsbesef te laten inslapen, en er voortaan niet anders aan te denken en niet anders van te gewagen, dan als gold het iets, waarom men zich toch eigenlijk niet te bekommeren had. Het staat daarom vast, dat de drang naar de Parousie die in vele mystieke kringen nog zoo telkens opwaakt, op zich zelf uitnemend en conform de Schrift is. Alleen maar, ze mag daarom de betekenis van Christus' Kerk voor het normale maatschappelijke leven niet te niet doen. Wat onmiddellijk op den Pinksterdag volgde, toont dit. Toen immers gaven met name vele uit de Joden bekeerde Christenen van Jerusalem zich aan de verwachting over, alsof de Christus straks, en zonder uitstel, tot Sion zou wederkeeren. Vandaar dat men gemeenschap van goederen invoerde, juist zoals men in de 10e eeuw, toen men eveneens waande, dat de Parousie binnen enkele maanden te wachten was, zijn bezit schier prijs gaf. Te Jerusalem hebben die eerste Christenen dan ook het droef gevolg van dit misverstand onderhouden. De Parousie kwam niet zoo dadelijk. De gemeente verarmde. En het was uit het buitenland, en wel uit 't Heidenland, dat Paulus de gelden moest saamlezen, om de gemeente te Jerusalem in haar nood te hulp te komen.

Het zijn alzoo twee uitersten, waartusschen voor ons het rechte pad te volgen is. Van den ééne kant leeft men onder de gewaarding alsof de Parousie morgen komende ware, en van de andere zijde stelt men ze uit, om in het normale leven zijn bevrediging te zoeken. Tegen het bedenkelijk karakter, dat elk van deze twee uitersten kan aannemen, heeft daarom de Kerk van Christus op haar hoede te zijn. Ze mist het recht om te verhaasten, maar evenmin bezit ze het recht om te vertragen. Zoo iets, dan is de bepaling van den dag, der Parousie geheel en eeniglijk aan den Vader over te laten, maar juist daarom mogen we niet toegeven aan de voorstelling, alsof ze uit dien hoofde niet verhaast kon worden, en omgekeerd moet ons diepste zielsverlangen steeds bij dagen en bij nachten zoo zeer stellig naar de Parousie trekken, dat 't »Kom Heere Jezus, ja, kom haastiglijk!« ons als innige zielswensche vervullen blijft. Vanzelf is het onzer aller bede, dat deze twee schijnbaar tegenstrijdige gemoedsstemmingen zich verzoenen mogen. Den Christus in de wereld uitdragen, 'en toch niet anders begeeren, dan dat zijn Koninkrijk in deze wereld hoe eer hoe beter heerschappij erlange.

Tusschen de beide uitersten: het willen doorzetten van het cultuurproces, tot het volcind is, en het niet rekenen met dat proces, om maar de Parousie verhaasten, schuilt nu de Missie in. Het getuigenis der Heilige Schrift rekt tot den einde toe met het machtige feit der Uitverkiezing. Die Uitverkiezing spreidt zich de eeuwen door over de geslachten en volken, en zoo ligt het in den aard der zaak, dat men geen Parousie kan belijden alsof er geen Uitverkiezing ware, en niet voor de Uitverkiezing het pleit kan opnemen, of de Parousie moet tot haar recht komen. Dit nu was in den apostolischen tijd een nog hachelijk probleem. De eerste Christenen waren uit de Joden, met een kleine toevoeging van een klein deel der Heidenwereld. Het is uiterst moeilijk om zich een enigszins juiste voorstelling te vormen van het aantal Christenen, dat bij het uitersterven van het Apostolaat, saam bij Joden en Heidenen gevonden werd; maar in elk geval

kan het niet anders dan een klein percentage van de toenmalige bevolking der geheele wereld geweest zijn. Ging men nu uit van de voorstelling, dat, voor zooveel vroeger eeuwen aanging, sinds Abraham, aan geen ander volk dan uit de Joden te denken viel, en dat tot aan de Parousie geen andere toevoeging te wachten was, dan van hen die bij het sterven van den apostel Johannes den heiligen Doop ontvangen hadden, dan kan men tot 'geen andere conclusie komen, dan dat het aantal der verkorenen, bij vergelijking met het totaal van ons heele geslacht der geheele bevolking, verdwijnend klein was. Nu mist men elk recht om de hoegrootheid van het lichaam der uitverkorenen uit heel de wereld en over alle eeuwen ook maar bij gissing te raden; maar men had dan toch de stellige aanwijzing, dat de toegebrachten in hun staat van eeuwige heerlijkheid uit alle volken, natien en talen zouden zijn (zie Openb. VII : 9), en zoo machtig in 't getal zouden blijken, dat niemand ze tellen kon. Bij zijn afscheid van zijn jongeren op den Olijfberg had Jezus hun dan ook den last gegeven, om heen te gaan en al de volken te onderwijzen, ze doopende in den naam des Vaders en des Zoons en des Heiligen Geestes, en bij de volvoering van dien last zou de Christus met henlieden zijn tot aan de voleinding der wereld. In verband hiermede nu leeren we uit de Openbaringen, XI : 2 v.v., dat in het eind twee wonderen Getuigen zouden optreden, die met overvloedigende geestelijke macht, en onder het doen van groote teekenen, de volken en natien tot den Christus roepen zouden. Zoo kon het niet anders, of de massa moest zich hierin vanzelf inschulven. Het zou niet zijn een groep uitverkorenen, die een nieuwe menscheideit zou stichten, maar uit de bestaande menscheideit organisatie van alle volken en natien zou, onder het vooropgaan van Israël, de schare die niemand tellen kon, ten leven ingaan.

Dit nu heeft, vooral sinds de dagen van Augustinus, de overtuiging in de Kerk doen inwortelen, dat er alsnog een ongevoorte groote toebrenging uit alle volken tot den Christus zou plaats hebben, eer zijn Wederkomst kon worden ingewacht. Vandaar de alomvattende zendingsbeweging, die in Europa, toen de Volksverhuizing doorzette, onder alle volken uitging. Men beelde zich toen metterdaad een oogenblik in, dat de groote toebrenging der volken en natien reeds haar voltooiing naderde. Doch daarbij liet men 't niet. Men wakte steeds meer in Christus' Kerk den drang, om ook de volken van Azië en Afrika tot den Christus te roepen, en zoo kwam de Missie in het groot op. Het bleef nu niet bij die Missie in het klein, die zich in de plaats waar men woonde, vanzelf aan het werk kon zetten, maar men werd bedacht op Missies in verre landen. Vooral de Franciscaners spanden zich hiervoor, en te ontkennen valt niet, dat alstoen in eersten aanloop, tot zelfs in China en Japan een zeer aanmerkelijke toebrenging tot het Kruis plaats greep. Maar toch bleek al spoedig, dat de tegenstand fel en bitter zou optreden, en de toebrenging door de Missie niet anders dan een zeer langzame kon zijn. Vandaar, dat men ten slotte wel in de Zending volhardde, ze zelfs uitbreidde en er steeds groote offers aan bracht, maar dat men toch ten slotte op Openb. XI terugging, en verwachtte, dat eerst door de daar beloofde Getuigen de heel de wereld omspannende toebrenging zou plaats grijpen. Dit heeft thans deze goede zijde, dat het bij den tragen gang der Missie onze uitgezonden broeders niet ontmoedigt, maar ze toch afhoudt van de voorstelling, alsof de thans in gang zijnde missiën roepen waren heel de wereld te bekeeren. Zoo toch zien ze in, dat veel eer haar arbeid slechts een voorloopig karakter draagt, daar ook de voltooiing van hun Zendingswerk eerst komt, als die twee wonderen Getuigen zullen optreden en de eindbeslissing van het lot der wereld naderende zal zijn. Juist dit nu brengt te weeg, dat we voor de Missie niet op een eindeloozen duur hebben te rekenen. Ware het zoo besteld, dat de Missie niet ten slotte door het groote werk der twee Getuigen volcind zou worden, zoo zou men voor de toebrenging van alle natien en volken, naar den trant zoals het nu staat, op een eeuwenlang moeten rekenen, dat de Parousie schier in het eindelooze verschooft. Nu daarentegen gaat de Missie stil en rustig door, strooit allerwegen het zaad uit, dat eens ontkiemen zal, en kent geen moede-loosheid, omdat straks, en dit kan ieder oogenblik zijn, de komst der twee wonderen Getuigen te wachten is, waarop zeer spoedig de ingang der eigenlijke Parousie volgen zal. In de eerste periode niet anders dan Proselyten-toebrenging, in de thans nog